

**«Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΛΟΝ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.
ΑΝΑΒΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΩΝ ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΩΝ»**

**ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΧΑΛΚΙΔΟΣ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ**

Εισήγησις ενώπιον τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὴν 8ην Ὀκτωβρίου 2004.

ΧΑΛΚΙΔΑ 2004

Γ. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΩΝ ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΒΙΩΣΕΩΣ ΤΟΥ.

4. Οἱ τομεῖς τῆς ἐργασίας τῶν Διακονισσῶν

Α) Ἐκ τῶν σπουδαιότερων ἦτο ἡ ἀσκησις τῶν ἔργων τῆς ἀγάπης. Ἦσαν οἱ ἄγγελοι τοῦ ἐλέους, αἱ ἐπισκέπτριαι ἀδελφαὶ τῶν ἀσθενῶν, θλιβομένων καὶ ἐνδεῶν γυναικῶν. Τό ἔργον των ἠσκεῖτο ἐν συνεργασίᾳ πάντοτε μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου.^[93] Τὴν Ὀσίαν Μακρίναν κοιμηθεῖσαν ἔκλαυσαν μετὰ ἀλλων καὶ αἱ μητέραι αὐτὴν καὶ τροφὸν ἀνακαλοῦσαι. Ἦσαν δὲ αὐταὶ, ἅς ἐν τῷ τῆς σιτοδείας καιρῷ κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐρριμμένας ἀνελομένη ἐτιθηγήσατό τε καὶ ἀνεθρέψατο καὶ πρὸς τὸν καθαρὸν τε καὶ ἄφθορον βίον ἐχειραγώγησεν»^[94].

Β) Ἄλλος σπουδαῖος τομεὺς τῆς ἐργασίας τῶν διακονισσῶν ἦτο ἡ ἐν τῷ γυναικείῳ κόσμῳ Ἱεραποστολική, Κατηχητικὴ καὶ διδακτικὴ ἐργασία.

Προσείλικον πολλάς ἐκ τῶν ἐθνικῶν γυναικῶν εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἐνήργουν τὴν κατήχησιν, ἐνουθέτουν τὰς βεβαπτισμένας γυναῖκας, καθ' ὁμάδας ἢ κατ' ἰδίαν, ἀνελάμβανον τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ὀρφανῶν καὶ μερικὰς φορὰς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν κατήχησιν τῶν ἀρρένων παιδίων καὶ νέων.

Γ) Ἀπετέλουν τὸν συνδετικὸν κρίκον μετὰ τῶν Κληρικῶν καὶ τῶν χριστιανῶν γυναικῶν, ὀδηγοῦσαι ταύτας πρὸς ἐκείνους.^[95]

Δ) Καθῆκον ἀκόμη τῶν διακονισσῶν ἦτο ἡ γενικὴ ἐπίβλεψις τῶν χριστιανῶν γυναικῶν, τῶν ἐκκλησιαστικῶν παρθένων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν «χηρῶν», ἐντὸς τοῦ Ναοῦ, ἀλλὰ καὶ δι' ἐπισκέψεων κατ' οἶκον, ὅποτε ἐξατομικεῦετο τὸ ποιμαντικὸν ἔργον.

Ε) Κατὰ τὴν ὥραν τῆς λατρείας ἐπώπτεον τὰς γυναῖκας, ἔδιδον τὸ σύνθημα τῆς συμμετοχῆς των εἰς τὸ «ὑποψάλλειν» τοῦ ἐκκλησιάσματος καὶ εἰς τὸ «φίλημα τῆς εἰρήνης», ἐνῶ εἰσῆρχοντο καὶ ἐβοήθουν καὶ πλησίον τῶν διακόνων ἐν τῷ Ἱερῷ Βήματι.

Σημαντικὴ ἡ βοήθειά των κατὰ τὴν τελεσιουργίαν τοῦ Βαπτίσματος.^[96]

Ἡ διακόνισσα ἐφρόντιζε πρὸ πάντων τὴν ἐνδυσιν καὶ ἔκδυσιν τῶν βαπτιζομένων γυναικῶν, (αἱ ὁποῖαι, ὅπως ὅλοι οἱ ἐνήλικες, κατεδύοντο εἰς τὸ ὕδωρ εἰς κατάστασιν γυμνότητος) διενήργει τὴν διὰ τοῦ ἐπορκιστοῦ ἐλαίου καὶ τοῦ ἁγίου μύρου ἐπίχρισιν τοῦ σώματος τῆς βαπτιζομένης, τοῦ λειτουργοῦ χρίοντος μόνον τὸ μέτωπον αὐτῆς^[97].

ΣΤ) Ἄτερος τομεὺς τῆς τελετουργικῆς διακονίας τῶν διακονισσῶν ἦτο ἡ μεταφορὰ καὶ μετάδοσις τῆς θείας Κοινωνίας εἰς τὰς ἀσθενεῖς γυναῖκας, αἱ ὁποῖαι δὲν ἠδύναντο νὰ μεταβοῦν εἰς τὸν Ναόν^[98].

Συμμετεῖχον ἐνεργῶς εἰς τὸ παρά τῷ γυναικείῳ ἔργον τῆς ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς Ἱεραποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐκπροσωποῦσαι τὸν ἐπίσκοπον ἀνεδείχθησαν σπουδαιότατα ὄργανα τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου εἰς τὸν χῶρον τῶν γυναικῶν, χωρὶς βεβαίως νὰ ἀπεκλείετο καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἄρρενας ὑπηρεσία, ἐφ' ὅσον καὶ ὁ Κύριος εἶχε

διακονηθεῖ ὑπό γυναικῶν.

Ζ) Πολλοί ἐκ τῶν διακονισσῶν ἤσκουν τὰ καθήκοντά των εἰς τὰς Ἱ. Μονάς, ὡς μεγαλοσχήμονες μοναχαί ἢ ἡγούμεναι. Τοῦτο συχνά συνέβαινε καί εἰς τήν Δύσιν.

Ἐκ τῶν ὧν ἐλέχθησαν συμπεραίνεται ὅτι ἡ χειροτονία τῶν διακονισσῶν ἦτο τό μοναδικόν εἰς τήν Ἐκκλησίαν εἶδος χειροτονίας γυναικῶν, διά τῆς ὁποίας ἐδημιουργεῖτο ὁ μοναδικός βαθμός τοῦ γυναικείου κλήρου καί ἡ μοναδική τάξις αὐτοῦ, δηλαδή ὁ βαθμός καί ἡ τάξις τῶν διακονισσῶν.

Ἡ χειροτονία τῶν διακονισσῶν, παρά τὰς λειτουργικάς αὐτῆς ὁμοιότητας πρὸς τήν χειροτονίαν τοῦ διακόνου, εἶχε τινα ἰδιομορφίαν, διότι δέν προϋπέθετε τήν ὑπαρξίν χειροθεσίας ὑποδιακόνου καί ὅπωςδήποτε δέν παρείχε, ἐν συνεχείᾳ, δικαιώματα προαγωγῆς εἰς τούς βαθμούς τοῦ Πρεσβυτέρου καί τοῦ Ἐπισκόπου.

Αὐτός, λοιπόν, ὁ ἀξιόλογος θεσμός, μέ τήν ποικιλόμορφον καί εὐλογημένην δραστηριότητα εἶναι δυνατόν νά ἀναβιώσῃ, ἐφ' ὅσον ἡ Ἐκκλησία τό θεωρήσῃ ἀναγκαῖον, ἀφοῦ σταθμίσῃ τὰς ἀνάγκας τῆς καί μελετήσῃ, φωτιζομένη ὑπό τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν.

Ὁ θεσμός αὐτός, ἀναγνωριζόμενος ὑπό τριῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὑφίσταται δυνάμει ἕως σήμερον, ἀφοῦ οὐδέποτε κατηργήθη.

Εἰς τὰ συμπεράσματα μάλιστα τοῦ διορθοδόξου Θεολογικοῦ Συνεδρίου, τό ὁποῖον ἔλαβε χώραν εἰς τήν Ρόδον ἀπό 30ης Ὀκτωβρίου ἕως 7ης Νοεμβρίου 1988 καί εἶχε ὡς θέμα του τήν θέσιν τῆς γυναικός ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ καί τὰ περὶ χειροτονίας τῶν γυναικῶν καί τὰ ὁποῖα (συμπεράσματα) ἐξεδόθησαν αὐτοτελῶς, μέ εὐθύνην τοῦ σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τόν Δεκέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους, γράφεται, μεταξύ ἄλλων σχετικῶν, ἐπὶ λέξει ὅτι «Ἡ ἀποστολική τάξις διακονισσῶν δέον ὅπως ἀναβιώσῃ».^[99]

Δεῖγματα ἄλλωστε χειροτονίας διακονισσῶν ἔχομε καί εἰς τήν ἐποχὴν μας εἰς ἑλληνικά μοναστήρια. Ὁ Ἅγιος Νεκτάριος ἐχειροτόνησε διακονίσσας, ἀλλά καί ἄλλοι μεταγενέστεροι.

Εἰς Ἱερὰν Μονήν τῆς ἐπαρχίας μου ὑπῆρξε Ἡγουμένη, ἡ ὁποία εἶχε χειροτονηθεῖ διακόνισσα ὑπό τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, δέν ἤσκησε ὁμως, ἐξ' ὧν γνωρίζω, τὰ διακονικά τῆς καθήκοντα.

Αὐτὴν τήν νοσταλγίαν πρὸς ἀναζωπύρησιν τοῦ θεσμοῦ τῶν διακονισσῶν ἐπρόκειτο νά θεραπεύσῃ καί ἡ Σχολὴ Διακονισσῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία περιήλθεν τελικῶς εἰς τό Κράτος καί ἐξελιχθή εἰς ἀπλὴν Σχολὴν Κοινωνικῶν Λειτουργῶν.

Χρηζοῦ σοβαρᾶς μελέτης τό θέμα. Δέν πρέπει νά παρέρχεται ἀσκόπως ὁ καιρός, ἀλλά οὔτε ὠφελεῖ ἄκριτος βία καί σπουδή.

Πρέπει νά παρασκευασθῇ θεωρητικῶς καί πρακτικῶς τό ἔδαφος τῶν ψυχῶν, μελῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Δέν πρέπει νά ἀγνοηθοῦν ἡ σύγχρονος κοινωνική καί πολιτισμική πραγματικότης καί αἱ σημεριναὶ ἀνάγκαι καί προοπτικαὶ τοῦ γυναικείου φύλου. Πρέπει μετὰ τῆς σοφῆς διακρίσεως νά ἐρευνηθοῦν αἱ προϋποθέσεις, προεκτάσεις καί παράμετροι τοῦ θέματος.

π.χ. Ὑπάρχουν γυναῖκες αἱ ὁποῖαι ὡς γνωστόν διεκδικοῦν τήν εἴσοδον εἰς τήν Ἱερωσύνην, ἐπειδὴ θεωροῦν ὡς δικαίωμά των τήν εἴσοδον εἰς τόν Ἱερὸν χῶρον. Ὑπάρχουν ὡσαύτως καί ἀναρίθμηται, αἱ ὁποῖαι ριζικῶς διαφωνοῦν μέ τὰ καινοφανῆ αὐτὰ πράγματα καί ὀρθῶς.

Διὰ τὰς πρώτας, ἐνδεχομένως, ὁ θεσμός τῶν διακονισσῶν, θά ἦτο δυνατόν νά θεωρηθῇ ὡς προσφορά τῆς Ἐκκλησίας, ἀφουγκραζομένης τὰ αἰτήματα τῶν τέκνων τῆς.

Δέν θά ἠδύνατο ὁμως νά ἐκληφθῇ καί ὡς πρώτη κατάκτησις καί ἐπιβράβευσις ἑνός ἀγῶνος, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὰ κοσμικά πρότυπα, πρέπει νά συνεχισθῇ ἕως τέλους, μέχρι δηλαδή ἐπιτεύξεως τοῦ σκοποῦ τῆς ἀνόδου καί εἰς τούς ἄλλους δύο βαθμούς τῆς Ἱερωσύνης;

Ἐπειτα, εἰς περίπτωσιν ἐφαρμογῆς, διακόνισσαι θά ἔχουν τήν δυνατότητα νά χειροτονηθοῦν μόνον ἄγαμοι ἢ

χῆραι;

Ὁ τίμιος γάμος, τό μέγα μυστήριον, τό ὁποῖον δέν θεωρεῖται κώλυμα εἰσόδου εἰς τούς δύο ἱερατικούς βαθμούς τοῦ Διακόνου καί Πρεσβυτέρου, ἤμπορεῖ νά εἶναι κώλυμα διά τάς γυναῖκας;

Δέν θά θεωρηθῇ ἄνισος ἡ μεταχείρισις ὅταν οἱ ἄνδρες διάκονοι δύνανται νά εἶναι ἔγγαμοι; Καί δέν θά εἶναι ἄδικον οἱ Πρεσβύτεροι, οἱ ὁποῖοι Ἱερατεύουν - ἐπιτελοῦν μυστήρια - νά εἶναι δυνατόν νά νυμφεύωνται καί αἱ τοῦ κατωτέρου διακονικοῦ βαθμοῦ μέτοχοι τῆς Ἱερωσύνης διακόνισσαι νά μὴν ἔχουν τό δικαίωμα τῆς δημιουργίας οἰκογενείας;

Προβλήματα ἐνδεχομένως θά δημιουργήσῃ καί τό προβλεπόμενον ὑπό τῶν μνημονευθέντων Ἱερῶν Κανόνων Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὄριον ἡλικίας εἰσόδου εἰς τήν τάξιν τῶν διακονισσῶν, σχετιζόμενον καί μέ διατάξεις, αἱ ὁποῖαι ἀντιμετωπίζονται μετά δυσαρρεσκείας ὡς ἀδικαιολόγητοι καί ξεπερασμένοι.

Πρέπει ἀκόμη νά καλλιεργηθῇ ἡ ἐκκλησιαστική συνείδησις, προβλέπουσα τήν ἄμεσον ἐξάρτησιν ἐκ τοῦ ἐπισκόπου ὡς καί τήν συνεργασίαν μετά τῶν Ἱερέων.

Δέν εἴμεθα βέβαιοι πάντως ὅτι αἱ φωνασκοῦσαι καί διεκδικοῦσαι εἴσοδον εἰς τήν ἱερωσύνην γυναῖκες ἔχουν ἀνεπτυγμένην τήν Ἐκκλησιαστικήν συνείδησιν.

Περί τῶν τοιούτων διεκδικήσεων ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος ἔλεγε ὅτι εἶναι «γυναικῶν τύφος καί μανία γυναικωνίτις»^[100]

Ἴσως, ἐν πρώτῳ βῆμα πρὸς τήν ἀναβίωσιν τοῦ θεσμοῦ δύναται νά θεωρηθῇ ἡ χειροτονία ἐκλεκτῶν μοναχῶν, κατόπιν καί εἰδικῆς περὶ τῆς ἀποστολῆς ταύτης κατηχήσεως καί μαθητείας.

Ὅσοσο πρέπει νά ἀναφέρωμεν ὅτι ὑπάρχουν καί ἀρκετοί ἐκ τῶν ἐρευνητῶν, οἱ ὁποῖοι δέν παραδέχονται τήν θεωρίαν ὅτι αἱ διακόνισσαι ἀνήκον εἰς τόν ἀνώτερον Κλῆρον ἐπιτελοῦσαι παρόμοιον πρὸς τούς διακόνους ἔργον.

Ἀκόμη καί διά τήν περίπτωσιν τῆς Φοίβης ὑφίσταται ὁ ἰσχυρισμός ὅτι δέν ἦτο διάκονος. Περί αὐτῆς ὁ Σεβασμιώτατος ἅγιος Πατρῶν κ. Νικόδημος (Βαληνδρᾶς) ὡς Ἀρχιμανδρίτης, ἔγραφε εἰς τήν Ἀσματικήν τῆς Ἀκολουθίαν ἐν ἔτει 1964, ὅτι αὕτη ἦτο συνεργάτης τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, στέλεχος τῆς Ἐκκλησίας καί μέλος τοῦ ἀποστολικοῦ ἐπιτελείου, τούτέστιν ἰσαπόστολος.^[101]

Αἱ ἐπισημανθεῖσαι δέ ἀνωτέρω μικραὶ διαφοραὶ εἰς τό τυπικόν τῆς χειροτονίας, διακονίσεως καί διακόνου καί κυρίως ὅτι κατά τήν ὥραν τῆς χειροτονίας δέν ἔκλινε γόνυ, ὡς ὁ διάκονος, κατά τόν Κ. Καλλίνικον, εἶναι καί αὐταὶ δηλωτικά ὅτι πρόκειται περὶ ἐπισκοπικῆς χειροθεσίας καί ὄχι χειροτονίας.^[102]

Μελέτη, Σκέψις, διάλογος, θάρρος καί κυρίως Προσευχή θά δώσουν τήν σωστικήν περὶ τοῦ πρακτεῦ ἀπάντησιν ἐπὶ τοῦ θέματος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

93. - «Χρή οὖν ὑμᾶς (τούς διακόνους καί τάς διακονίσσας) ἐπισκέπτεσθαι πάντας τούς δεομένους ἐπισκέψεως καί περὶ τῶν θλιβομένων ἀναγγέλλετε τῷ ἐπισκόπῳ ὑμῶν ἡ ψυχὴ γάρ αὐτοῦ καί αἰσθησις εἶναι ὀφείλετε ἔυσχυλοὶ καί εὐήκοοι εἰς πάντα ὄντες αὐτῷ, ὡς ἐπισκόπῳ ὑμῶν καί πατρί καί διδασκάλῳ». «Ἀπ. Διαταγαί», βιβλ. Γ', κεφ. ΙΘ', Ἐν Migne Ἐ.Π. 1, σ. 804.

94. - Γρηγορίου Νύσσης, εἰς τόν βίον τῆς ὁσ. Μακρίνης, Migne Ἐ.Π. 46, 984-986.

95. - «Ἄνευ τῆς διακόνου, μηδεμία προσίτω γυνὴ τῷ διακόνῳ ἢ τῷ ἐπισκόπῳ». (Ἀπ. Διαταγαί, βιβλ. Β' κεφ. Κστ', ἐν Migne, Ἐ.Π. 1, σσ. 665-669). καί «Ὁ ἐπίσκοπε, ... ἔστι γάρ ὁπόταν ἐν τισιν οἰκίαις ἄνδρα διάκονον ἐν γυναιξίν οὐ δύνασαι πέμπειν διά τούς ἀπίστους, ἀποστελεῖς οὖν γυναῖκα διάκονον, διά τάς τῶν φαύλων διανοίας». (Ἀπ. Διαταγαί, βιβλ. Γ', κεφ. ιε', Ἐν Migne Ἐ.Π. 1, σσ. 796-797).

[96.](#) - Βοηθεῖ «τοῖς πρεσβυτέροις ἐν τῷ βαπτίζεσθαι τὰ γυναῖκας διὰ τό εὐπρεπές». (Ἀπ. Διαταγαί, βιβλ. Η', κεφ. κη', Ἐν Migne Ἑ.Π. 1, σ.1125). Κατά τόν Ἐπιφάνειον, τό τάγμα τῶν διακονισσῶν εἶναι ἀπαραίτητον ἕνεκεν σεμνότητος τοῦ γυναικείου γένους καί ὅτε γυμνωθεῖ σῶμα γυναίου, ἵνα μή ὑπό ἀνδρῶν ἱερουργούντων θεαθεῖ, ἀλλ' ὑπό τῆς διακονίσης...». (Επιφανείου, «Κατά αἱρέσεων», Migne Ἑ.Π. 42, σσ. 744-745). Καί κατά τόν Ματθαῖον Βλάσταριν, αἱ διακόνισσαι «ταῖς βαπτιζομέναις τῶν γυναικῶν ὑπηρετοῦν, ἀνδρῶν ὀφθαλμῶν οὐ θεμιτόν ὄν, γυμνουμένας ταύτας ὀραῖσθαι, ὑπεράτιμους ἤδη βαπτιζομένας». (Ματθ. Βλαστάρεως, Migne Ἑ.Π. 104, 1173)

[97.](#) - «ἐν τῷ φωτίζεσθαι γυναῖκας, ὁ διάκονος χρίσει μὲν μόνον τό μέτωπον αὐτῶν τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ καί μετ' αὐτόν ἡ διάκονος ἀλείψει αὐτάς· οὐ γάρ ἀνάγκη τὰς γυναῖκας ὑπ' ἀνδρός κατοπτεῦσθαι». (Ἀπ. Διαταγαί, βιβλ. Γ', κεφ. ιε', Ἐν Migne Ἑ.Π. 1, σσ. 716-797). Μετά τήν τριττήν κατάδυσιν, «τόν μὲν ἄνδρα ὑποδεχέσθω ὁ διάκονος, τήν δέ γυναῖκα ἡ διάκονος, ὅπως σεμνοπρεπῶς ἡ μετάδοσις τῆς ἀθραύστου σφραγίδος γένηται». (Αὐτόθι, κεφ. ιστ', Ἐν Migne Ἑ.Π. 1, σ. 797).

[98.](#) - Θεοδώρου Ε., «Ἡρωΐδες τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης», Ἀθῆναι 1949, σελ. 62.

[99.](#) - Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, ἐνθ. ἀνωτ., σ. 21: «Ὁ διακονικός βαθμός...»

[100.](#) - Εὐάγγ. Θεοδώρου, ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 67 καί Β. Καλογεροπούλου – Μεταλληνῶ, ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 51.

[101.](#) - Ἀρχιεπισκόπου Θυατείρων καί Μ. Βρετανίας Μεθοδίου, «Θεολογικάί καί ἱστορικάί μελέται» Συλλογή δημοσιευμάτων, Τόμος γ', Ἀθῆναι 1983, σελ. 106

[102.](#) - Κ. Καλλινίκου, «Ὁ Χριστιανικός Ναός καί τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ» σελ. 575.